Mill-qasbija tal-Lsien Malti

1. *Il-għ bħala radikali f'nofs il kelma.*

Il-*għ* bħala t-tieni radikali fil-kelma ma ttennix leħinha. Għalhekk flok *nagħgħal* ngħidu *niegħel*, flok *wegħgħed* ngħidu *wiegħed*, flok *qagħgħad* ngħidu *qiegħed*. *Bagħgħal*, nom (minn *bagħal*) *tbagħgħal* jitnisslu bil-*għ* imtennija għax hija l-*għ* ħarxa tal-Għarbi.

2. *Laqmijiet.*

Xi laqmijiet fil-Malti jissawru biż-żieda tas-suffiss *u* man-nom, li jwieġeb għad-desinenza *y* jew *ie* fl-Ingliż (*lofty*, *tobbie*) bħal *tabibu*, *ħadidu*, *bagħbusu*, *karusu*, *balalu*, *tebutu*.

3. *Għar-u-każa għalik.*

Tfisser *għajb* u *tmasħir* (jew *tmaqdir*) *għalik*. Din l-espressjoni hija magħmula mill-kelmiet *għar* (mill-Għarbi *'ar*—għajb) u *każa* (iktarx mill-Għarbi *haż'a* tmasħir, tmaqdir) fejn fil-Malti l-*h* tbiddlet f'*k*. Isem l-għemil *haż'a* (Belot: *moquerie*, *railerie*, eċċ.) ġej mill-verb *huż'a* (*rieur*, *moqueur*, eċċ.) *maqdar*, *iddieħak bi*, *masħar lil*. Minn *każa* ħareġ in-nom *każajri*, (*min jiddieħak bi*, *jmasħar*) u l-verb imnissel tas-VI forma *tkaża*. Eż: *Min jitkaża jaqa' fil-każa*.

4. *Ismijiet ta' għodod bla* m *preformativa.*

Xi ismijiet ta' għodod ta' għerq semitiku ma għandhomx l-*m* preformativa u jidhru bil-forma parteċipjali tal-verbi transitivi *qattâl-a*; *qattiel-a* u l-forma *qattûl* Eż: *karrâba*, *ħannieqa*, *sunnara*, *barrada*, *serrieq*, *barraxa*, *suffara*, *dussies*, *tuqqala*, *sellum*, *deffun*, *deffus*, *qandul*, *fettul*.

5. *Kostruzzjoni ta' l-Aġġettiv.*

a) Aġġettiv fil-positiv imur wara n-nom jew pronom: *Raġel qawwi*, *żmien twil*, *mara godlija*, *hija għaqlija*.

b) Aġġettiv fis-Superlativ Relativ imur qabel in-nom : *L-aqwa fost ħutu*, *l-isbaħ żmien*, *l-itjeb tabakk*, *l-iżjed bniedem għaqli*. Is-Superlativ Relativ jitqiegħed bħala predikat wara pronom personali fejn warajh hemm miftiehem il-verb *kien* (to be. *copula*). *Jien l-iżjed bikri dal-għodu*. *Huwa l-aħjar wieħed fost sħabu*.

ċ) L-Aġġettiv fis-Superlativ Assolut imur wara u mieghu tiżdied avverbjalment waħda mill-kelmiet jew espressjonijiet: *wisq, għall-aħħar, qatigħ, bil-wisq, kemm jista' jkun, nett, mill-aħjar, mill-agħar, mill-iżjed*, eċċ. *Dak il-ġnien sabiħ wisq. Ġanni mqit għall-aħħar. It-tifel ħelu kemm jista' jkun*, eċċ.

d) Aġġettiv fil-komparattiv imur wara n-nom jew pronom: *Dak it-tifel iqsar minn tiegħi. Huwa ifqar minni. Ġanni inqas qalbieni minni.*

Jiġi li l-aġġettiv Malti f'ħalq il-poplu jimxi fuq il-kostruzzjoni Taljana jew Ingliża: *Il-Kbir Appostlu Pawlu. Il-qaddis* jew *il-Beatu Labrè. Is-saħħar Falzun.* Ukoll meta l-aġġettiv hu Taljan: *Gran Alla, veru nisrani.*

Fil-Malti s-Superlativ jista' jitfisser ukoll billi wara l-Aġġettiv Positiv jitqiegħed nom ieħor li mieghu tixxiebaħ fil-grad il-kwalità mfissra mill-aġġettiv. (Ara *Tagħlim fuq il-Kitba Maltija.* It-Tieni Ediz. par. 446, Barra mill-eżempji li tajt inżidu dawn ukoll: *Ikħal nir, abjad lift, tqil ċomb, nadif tazza, miblub xraba, għali infern, tari baqta*).

Is-Superlativ jista' jitfisser ukoll b'espressjonijiet bħal dawn: *Jinten pesta, ifuħ misk, sħun jagħli, jaħraq nar, li ma bħalu.*

6. *Il-pronom* ha *bit-tifsira ta'* it *(newtru) fl-Ingliż*.

Ha ma' preposizzjoni jew ma' verb bħala akkużattiv: *Xi trid tgħid biha? Kemm dam ġej biha? Din x'fiha? Fiha u ma fihiex. Hadha miegħu. Ġiebha żewġ. Ibigħha bil-għali Kif inhu ħuk? Jilagħbha.*

7. *Il-kelma* qalb *fi frażijiet u qwiel Maltin.*

Qata' qalbu. Żamm f'qalbu. Qiegħed għal qalbu. Qalbu tajba, ħażina. Qalb (flok *fost*) in-nies. Habib tal-qalb. Għamilli qalb ta' sur. Il-qalb teħber. Kisirli qalbi. Djieq ta' qalb. Għidt f'qalbi. Qalbi sewda. Mar bil-qalb it-tajba. Bejtu f'qalbu. Hruq ta' qalb. Għamel f'qalbu. Kiel għal qalbu. Kiel qalbu. Qalbu żgħira. Kull qalb trid oħra. Ruħi qalbi. Fetaħ qalbu miegħi. Konna qalb waħda. M'għandix qalb. Għamel il-qalb. Farraġli qalbi. Hlewwa ta' qalb.

8. *Użu ta' Preposizzjonijiet imxebbhin ma' oħrajn jew ma' frażijiet oħra fl-Ingliż.*

Ħadtu *bi* żball—I took it *by* mistake. I mistook it.
Sama' *minnu*—He followed *his* advice.
Daħak *bi*—To laugh *at*.
Daħak *bih*—He cheated, deceived *him*
Ħallini *minnek*—Let jew leave me alone. Get along *with* you!
Ħadtu *biċ*-ċajt—I did not take him seriously.
Ħadt (kliemu) biċ-ċajt—I took (his words) *as* a joke.
Spiċċajt *minn* dak il-ktieb?—Did you finish *with* that book ?
Xi trid *minni?*—What do you want *of* me?
Bil-ħaqq!—By the way.
X'sar *minnek?*—What became *of* you ?
Eħles *minnu*—Get rid *of* him.
Qabeż *għal* rasu—He sprang headlong.
Mar *bid*-dgħajsa—He went *by* boat.
Mar *biż*-żiemel—He went *on* horseback.
Mar *bil*-karozzin—He went *by* cab.
Ma ġejtx *fiha* li inti ridt tkellimni—*It* escaped my mind that you wished to speak to me.
Ma ġejtx *fiha*—*It* did not occur to me.
Xrobna *bis* saħħa tiegħek—We drunk your health.
Ġejna wiċċ *imb*'wiċċ—We came face *to* face.
Ma nħossnix *fiha*—I am not feeling well. I am not up to the mark. I am out of sorts.
Ġejt *f*'tiegħi—I came *into* my own.
Ta' min igħidulek ? What is your nickname?
Fl-aħħar *minn l-aħħar*—After all. (emphatic).
Ħa *għalih*—He took umbrage.
Ħadem *għal* rasu—He worked *on* his own account.
Bil-ħabtiet—*By* fits and starts.
Darba waħda, Darba fost l-oħrajn—Once upon a time.
Għajjat *miegħu*—He reprimanded, chid him.
Qabeż *għalija*—He stood up *for me*, took my part.
Dak il-ħut żejjed mar fuq ir-rjus—That fish which was over was eaten unnecessarily (was wasted).
Mar *għal* xagħru—He bent *to* all his wishes, humoured him.

TINQIX FIL-ĠNEJNA TAL-LSIEN MALTI

La tiktibx:	*Iżda aħjar*:
Hu sata' jagħmel dan ħtija taċ-ċans li tawh.	Hu sata' jagħmel dan b'riħet (*jew* bis-saħħa) taċ-ċans li tawh.
M'humiex qegħdin jagħtu attenzjoni biżżejjed għall-qawwa tal-forzi Russi, eċċ. (*traduzzjoni iktarx letterali mill-Ingliż: To give too little attention to*, etc.)	Wisq ftit qegħdin jistmaw il-qawwa tal-forzi Russi, eċċ. (*jew* m'humiex qegħdin jagħtu importanza biżżejjed tal-qawwa tal-forzi Russi, eċċ.)
Ħass rasu titfawwar (Il-forma mnissla *tfawwar* minn *far*, intransitiv, bħala riflessiva tat-Tieni forma mhix grammatikalment flokha u għandha iktarx sens reċiproku bħal meta tgħid: *Ħass qalbu titkessaħ* flok: *Ħass qalbu tiksaħ*.)	Ħass rasu tfur (*jew* Ħass bħal fawra f'rasu).
Baqa' sejjer bla heda.	Baqa' sejjer bla hedu.
Aħna m'aħniex qegħdin niġu mitluba biex nagħtu ħajjitna, iżda li ngħixu mingħajr żina.	Lilna m'humiex jitolbuna li nagħtu ħajjitna, iżda li ngħixu mingħajr żina.
Din id-darba l-kefrija talgħadu kienet impinġija mit-*Times* bħala ħaġa li tkexkxek.	Din id-darba t-*Times* pinġa l-kefrija tal-għadu bħala ħaġa li tkexkxek.
L-għeliem kollha li għandna jġagħluna nifhmu, eċċ.	Minn dak kollu li jidher għandna nifhmu, eċċ.
Żmien ilu ħafna.	Ilu ħafna żmien (*jew* bosta żmien ilu).
Kull raġel b'saħħtu u kull mara b saħħitha qegħdin ikunu mħarrġa biex iwettqu xi sehem ta' fejda, eċċ.	Kull raġel b'saħħtu u kull mara b'saħħitha qegħdin jitħarrġu (*jew* qegħdin iħarrġuhom) biex jieħdu sehem ta' fejda, eċċ.

Il-Ġermaniżi bnew xi furtizzi fuq it-tliet quċċatiet talmuntanja li ħadu. Dawn issa qegħdin jiġu maħbuta millkanuni Russi.

Il-Ġermaniżi bnew xi furtizzi fuq it-tliet quċċatiet talmuntanja li ħadu. Il-kanuni Russi qegħdin issa jaħbtu għalihom.

L-ajruplani Ingliżi mhumiex misbuqa minn ebda ajruplan ieħor fil-ħeffa u fil-qawwa ta' munizzjonijiet.

L-ajruplani Ingliżi ma jisboqhom ebda ajruplan ieħor fil-ħeffa u fil-qawwa ta' munizzjonijiet.

Bħalissa t-taqbida qiegħda tiħrax fuq il-frontijiet kollha. (fi kliem ta' Ilsna barranin li l-pronunzja tagħhom ma taqbelx mal-fonetika Maltija u ma' l-użu jistmerru d-desinenza *ijiet* tal-plural Malti; għalhekk għid aħjar *fruntiera*, *fruntieri* li huma wkoll iżjed f'ħalqna minn *front*, *frontijiet*.

Bħalissa t-taqbida qiegħda tiħrax fuq il-fruntieri kollha.

Ħmistax-il tunnellata bombi ġew mitfugħa mill-ajru fl-inħawi ta' Kiska. Xi vapuri Ġappuniżi iktarx li ġew megruda u ieħor ġie mħassar.

Intefgħu ħmistax-il tunnellata bombi mill-ajru fl-inħawi ta' Kiska. Xi vapuri Ġappuniżi iktarx li nqerdu u wieħed saritlu ħsara.

L-istqarrija żiedet tgħid li minħabba f'hekk saru meħtieġa passi ta' tpattija. (il-forma grammatikali tannom minn *stqarr* hija *stqarra*, bħal *stmerr* u mhux *stmerrija*, minn *stmerr*. *Stqarr* għandu iktarx it-tifsira ta' iddikjara *lilu nnifsu ħati* eċċ. u għalhekk aħjar tintuża hawnhekk il-kelma: *dikjarazzjoni*—statement—jew *komunikat*.)

Il-komunikat żied igħid li minħabba f'hekk ħtieġ li jittieħdu passi bi tpattija.

a. c.